

[0204] TA IT FORSTEAN FAN DE ALDFRYSKE OARKONDEN

8. *broder* en *Konon(i)ck*

O 132.1 en 2 hadde: "wy, Hessel abbet bider nede Godis tho Lidlym: Inted persona tho Franeker, ende *broder Kononick* to Abert" en rigel 15 en 16: "wy Hessel aebt, ende Inted persona forscrioun . . . ende *broder Kononck*". Sipma hat *Kononick* en *Kononck* as persoansnamme opfette, dêrom mei haedletter printe en yn it nammeregister set, wylst *broder* mei lytse letter yn de tekst stiet en blykber as oantsjutting fan kwaliteit (lykas *frater*, *heer*, *sister* en sa) biskôge is en dêrom yn it register weilitten waerd. Neffens ús hie it krekt oarsom moatten: "*Broder* (,) *konon(i)ck* to Abert". It is, om to bigjinnen al frjemd dat *Konon(i)ck* as persoansnamme fierders yn de oarkonden net foarkomt en *Broder*, *Bror*, *Broer* wol. *Kononick*, *Kononck* sil itselde wêze as mnl. *canonic*, *canoonc*, *canoenc*, *canuenc*¹⁾, dus ek mei gearlutsen foarkommen. Dêr soe tsjynyn to lizzen wêze, dat somtiden ek wol allinne de kwaliteitsoantsjutting brûkt wurdt, sûnder dat wy de namme fan de persoan gewaer wurde, lykas yn Sn. Recesb. nû. 4518.1 "doe was procurator toe tabor by spitaler brugge" en fierders noch forskate kearen mei it lidwurd der by. Hjoed-de-dei ha wy noch "hear pastoar", mar dan giet it altyt oer de tredde persoan, wylst yn O I 32, 1 en 2 de persoanen yn de earste persoan nei foaren komme en dan hat it gjin eigenskip dat allinne kwaliteitsoantsjuttingen brûkt wêze soene. In twadde oanwizing is, dat by de oare persoanen yn dit stik de kwaliteitsoantsjutting efter de nammen stiet, sûnder dat der ek noch in oantsjutting foar stiet: Hessel(,) *abbet* ... tho Lidlym; Inted(,) *persona* tho Franeker; Hessel (,) *aebt*, ende Inted (,) *persona*. Yn it tredde plak wiene alle muontsen fan Abert (= Tabor) reguliere *kanunniken*²⁾, dêr't *Broder* dus ien fan wie ...

Safier wie ik mei in forklearring foar *broder Kononick* en *broder Kononck*, doe't ik nochris op 'e sneup gong oft ik fan dy "*Broder*, *kanunnik* yn Tabor" (sa't ik miende) ek noch hwat mear fine koe. Nou moat men witte, dat Tabor stifte is yn 1406 fan *Rienk Bokkama* út Snits, dy't to Abert ûnder Ysbrechtum of Turns in stins hie, dy't er útboude ta in kleaster. Sels joech er him yn 1410 yn it kleaster Tabor del en dêr libbe er noch oant 1436. Dy Rienk Bokkama hie it slim mei hartoch Jan fan Beijeren holden yn de snorje om 1400 hinne en doe't it mei de hearskippije fan Jan oer Fryslân mistribele, skynde Rienk, dy't it foartiid yn Snits foar 't sizzen hawn hie, syn nocht hwat fan it wrâldske libben ôf hawn to hebben. Syn iennichste dochter Hisse liet er mei Agge Harinxma fan Heech (de stamfaer fan de lettere Harinxma's yn Snits) trouwe en dêr die Rienk yn 1410 syn Snitser affearen oan oer. Om *Broder* yn Tabor hoechde ik dus net foar 1406 to sykjen. Wy wiene net ûnfortúnlik, doe't it Charterboek I in

1) Middelnederlandsch Handwoordenboek, 's-Gravenhage 1949, side 282.

2) Toelichting op de Kloosterkaart van Friesland, Leeuwarden 1945, side 10, nû. 32 en ek side 15.

oarkonde ¹⁾ blykte to habben fan 8 april 1420, dêr't keizer Sigismund him yn ta biskermhear fan Tabor opsmyt en yn de oanrin en forantwurding ek de "devotio(nis) ... religiosi fratris Renenici ¹⁾ Bockama" priizget. De oersetting ²⁾ dêr dalik efteroan praet fan de "deuocie des Gheestelicken *broeders Reueninck* ²⁾ Bockama". Dat wie ien.

Twad founen wy op side 453 fan it neamde Charterboek I in soartgelikense oarkonde ³⁾ fan 20 juny 1422, dêr't hartoch Jan fan Beijeren it kleaster Tabor, lykas keizer Sigismund twa jier earder, by yn biskerming nimt mei dizze wurden: "dat wy *broeder Reueninck* ³⁾, onsen ende onser ouder ghetrouwen dienre, Regulier des Goedshws by Sneeck; ende dat selue Godshuys, mit allen synen broederen ... nemen mit desen breeue, in ons beschrominghe ende bewaringhen; ... daerom wy ombieden, ende beuelen mit sonderlinghe ernsticheit, allen onsen dienaren, amptluyden, ondersaten ende gueden lueden, dat sy den voersz. *broeder Reueninc* ³⁾, noch den Godhuse voersz., noch ... en misdoen an horen lyuen noch gueden in gheenre wys . . ."

Dêr hoecht nou net sa folle útliz mear by, om sjen to litten, dat *broder Kononick* to Abert en *broder Kononck* bidoarne lêzingen binne foar *broder Reuenick* en *broder Renenck* yn O I 32, rigel 2 en 16. Twaris moat *Re* troch Schotanus foar *Ko* forsliten wêze, ienris *u* (mei de wearde fan *w*) foar *n* en twaris hat Schotanus dêrefteroan wer in *e* foar in *o* oansjoen. It lêste is him yn dit stik nochris oerkommen, by *Rippert* foar *Rippert* yn rigel 8. Ien fan de trije soenlju út O I 32 hat dus de stifter fan Tabor, *Rienck of Reveni(n)ck Bokkama*, alias *broder Reuenick* west. Us earste forklearring, oan it bigjin fan dit stikje, doocht dus neat fan en Sipma hie wol gelyk, dat er *broder* mei in lytse letter printe en *Kononick* en *Kononck* mei haedletter, al witte wy nou, dat it *Reuenick* en *Renenck* wêze moat!

Op de namme *Reuenick* en *Renenck* moatte wy noch effen neijer yngean. Der kin ommers noch twivel oer bistan bliuwe oft it *Renenick* ⁴⁾ mei *n* as tredde letter of *Reuenick* mei *u* (yn de wearde fan *v* of *w*) as tredde letter wêze moat. De oanhalen hjirboppe hawwe ien kear *Renenici* ⁴⁾ (by *Renenicus* dus) en trije kear *Reueninck*; dy binne allegearre út kopyen fan originelen of fan kopyen, ôfprinte yn it Charterboek en siz dan mar ris by it lytse ûnderskie tusken *n* en *u* hwat de goede lêzing is. Soe it *Renenick* mei *n* as tredde letter wêze, dan soe Schotanus fan de earste fjouwer letters dochs noch ien goed ret hadde mei syn *kononick*!

1) Groot Placaat en Charter-boek van Friesland I, Leeuwarden 1768, side 409. Dy oarkonde is ôfprinte út it hânskrift 9056 ^D fan de Provinsjale Bibleteek fan Fryslân, fan de bledside dy't nûmere is as 147 en it folionûmer 3 hat.

Mar de tekst is net krekternôch oernommen; yn it hânskrift stiet "*deuotionis ... religiosi fratris Reuenici bockama*", dus net *Renenici* mei *n*, mar *Reuenici* mei *u* as tredde letter.

2) hs. Prov. Bibl. 9056 ^D, side 151 (folio 5) hat it sa: "(ende die grote liefde des inderlicste) *deuocie. des gheestlicken broeders Reueninck bockama*". Dat strykt dus mei it Charterboek.

3) hs. Prov. Bibl. 9056 ^D, side 157 (folio 8); yn it oanhelle sitaet stiet „*broeder Reueninck bockama*” en effen fierder op deselde side “*broeder Reueninc*”. Dat strykt dus wol mei hwat it Charterboek hat.

4) sj. De oantekening 1 hjirboppe, dêr't út bliken docht dat *Renenici* út it Charterboek I, side 409, neffens it hânskrift ek *Reuenici* wêze moat, dus mei *u* as tredde letter.

Slane wy O I 15 op (it is in kopy yn it 2° kopyarium fan Gabbema ¹), side 26, 27, 28 en 29), dan sjogge wy yn de tekst by Sipma 7 kear *Renenic* stean, mei *n* as tredde letter dus: rigel 4 her *Renenic* Bockama, rigel 5 her *Renenic*, rigel 12 her *Renenic*, rigel 14 her *Renenic*, rigel 18 her *Renenic*, rigel 19 *Renenix* en rigel 25 her *Renenic* Bockama. By Gabbema is de tredde letter yn dy 7 gefallen ek dúdlik in *n*, mar dat seit neat, hwant Gabbema kin him ek forlêzen ha: yn âld skrift binne *n* en *u* faken min útinoar to hâlden, tominsten as men net wit hwat it sahwat wêze moat. It stik by Gabbema hat in opskrift, dat Sipma ûnder de oarkonde ôfprintet: "Literae compositionis inter conventum et Revenicum Bokama". Yn dat opskrift is it dus *Revenicus* mei in *v*. En hwat die Gabbema? Hy ûnderstreke *Revenicum* en skreau, mei in forwizing nei de boppe ek al oanhelle oarkonde ²) fan hartoch Jan fan Beijeren út 1422, op 'e rânne: "Ita huius nomen ad an. MCCCCXXII scribitur in privilegio Johannis Bavari. Coenobio in monte Thabor prope Snekis concessio". Mei oare wurden: Gabbema fortroude dy *n* as tredde letter fan *Renenic* 7 kear yn de tekst ek net en wiist yn de oantekening yn de marge op de skriuwwize *Revenicum* mei *v* en dat dy ek yn it stik fan hartoch Jan út 1422 sa foarkomt. Schotanus is in rûchhouwer, bigrypt fakentiden net hwat er lêst en hat dêrtroch folle minder wurk levere as Gabbema by it oerskriuwen fan âldfryske stikken. Gabbema gong ek net sa krekt to wurk, naem it binammen mei de stavering net sa nau, mar bigrypt syn teksten helte better en jowt himsels fakentiden rekkenskip fan hwat him net dúdlik is. Dat docht ûnder oaren hjirút bliken.

Foar de skriuwwize *Reuenick* mei *u* of *v* kinne wy noch 3 biwizen bybringe út it Charterboek:

1. Chb. I side 282, stik fan 10 aug. 1398, in list fan persoanen "die den Hertog hulde hebben gedaan": "Dese goede luden hebben myns Heeren Raedt geswooren in Vrieslandt; ende dit geschiede tot Staveren up Sinte Lauwerens dach Anno XCVIII". En dan folget as earste : "*Reveninch* van der Sueke" (lêst Sneke).

2. Effen letter moat Rienk Bokkama útnaeije om't er it mei de hollânske gewelthabber holden hie, komt yn Hollân en kriget fan de hartoch in liifrinte. Chb. I side 315, 316, stik fan 7 septimber 1400: "In den eersten Heeren *Rewenick* van der Sneekt (lêst Sneeke), twee honderd Hollants guldens".

3. Ek Rienk syn mem stie yn de gunst by de hartoch. Wy lêze yn Chb. I, side 317: "Item noch up ten dach ende in't jair voirsz. gaf myn Heer die Hertoge jairlix Reynke, Heren *Rewenychz* moeder ... vyf en dertich Hollandse guldens".

Binammen út de skriuwwize mei *w* meije wy opmeitsje dat de tredde letter gjin *n*, mar *u* yn de wearde fan *v* of *w* west hat. Neffens ús moatte dêrom yn O I 15 ek de 7 plakken fan *Renenic* mei *n* ta *Reuenic* mei *u* emendearre wurde.

1) hs. Prov. Bibl. 9056 O².

2) hs. Prov. Bibl. 9056^D, side 147 (folio 3) en forlykje oantekening 1 op side 87.